

Наталія Дзюба

завідуюча відділом обробки та каталогізування літератури НБУ для дітей

Електронне краєзнавство

Багатогранна краєзнавча діяльність дитячих бібліотек України стала найбільш актуальною у 90-ті роки минулого століття з активізацією процесів національно-культурного відродження нації. Поряд із традиційними завданнями бібліотечного краєзнавства впровадження інформаційних технологій у бібліотечну практику дало можливість модифікувати краєзнавчу діяльність, прискорити процес отримання необхідної інформації, урізноманітнити набір сервісних послуг, розширити діапазон і обсяг краєзнавчої інформації. Краєзнавчі ресурси, представлені на сайтах дитячих бібліотек України, вирізняє комплексний підхід, багатовекторність інформації, що задовольняє різні професійні, вікові та освітні потреби користувачів. Розміщені на бібліотечних сайтах Інтернет-ресурси можна згрупувати в наступні комплекси: історичне краєзнавство; географічне, екологічне краєзнавство; етнографічне краєзнавство; літературно-художнє краєзнавство; дитяча творчість; «методичний портфель» бібліотекаря-краєзнавця.

Краєзнавство — це вивчення і збереження історико-культурної національної спадщини, знайомство з земляками, що живуть, працюють, творять сьогодні, зберігають минуле і прокладають шлях у майбутнє. Довідатися більше про історію свого краю від найдавніших часів до сьогодні можна з матеріалів, представлених на сайті Донецької обласної бібліотеки для дітей ім. М.С. Кірова, де діти мають можливість побачити багатогранну культуру, економіку свого регіону, довідатися про видатних особистостей, що прославили їхній край. Розділ сайту «Край, де ми живемо» Чернігівської обласної бібліотеки для дітей знайомить юних користувачів з історичною спадщиною і сьогодишніми реаліями життя Чернігівщини. Сторінки, присвячені історії своїх регіонів, можна побачити і на сайті Краматорської центральної міської бібліотеки для дітей ім. О.С. Пушкіна («Моє місто»), Черкаської обласної бібліотеки для дітей («Мій рідний край — Черкащина»). Частина історії м. Севастополя за допомогою волонтерів ЦДБ і Прес-центру міжшкільного навчального комбінату м. Ломоносова яскраво представлена на сайті, присвяченому легендарному крейсеру «Кутузов».

На сайтах дитячих бібліотек висвітлюється інформація, щодо ювілейних дати своїх регіонів. Так, «Краєзнавчий хронограф» знайомить з основними датами розвитку Луганської області за 65 років із дня її заснування; «Літопис Херсона» містить добірку матеріалів, присвячених 225-річчю утворенню південного міста України; проект «Тернополю — 465» висвітлює історію, культуру, мистецтво одного з обласних центрів Західної України; розділ «Краєзнавчі дати», розміщений на сайті обласної бібліотеки для дітей Житомирської обласної ради, інформує про історію розвитку поліського краю. Значним внеском у розвиток історичного краєзнавства стало проведення Всеукраїнського конкурсу «Моя мала Батьківщина», організованого Національною бібліотекою України для дітей і Фондом соціальних гарантій військовослужбовців і ветеранів Збройних Сил. Кращі дитячі книжки-саморобки відскановано і буде представлено на сайті НБУ для дітей. Роботи переможців обласного етапу конкурсу вже експонуються на сайті Херсонської обласної бібліотеки. У комплексі з представленням матеріалів історичної спрямованості на сайтах дитячих бібліотек України розміщуються і ресурси еколого-географічної тематики. Неординарним і захоплюючим проектом для ЦДБ ім. А.П. Гайдара м. Севастополя стало створення екологічного порталу «ЕкоЛогія. ЕкоТаврика. ЕкоЛогика». Школярам, вчителям, батькам цікавим став путівник за матеріалами журналів «Кримуша» і «И это все о Крыме», який допомагає орієнтуватися в публікаціях. Вже протягом 10 років він користується незмінною популярністю у читачів. Всі ці роки видання є для юних читачів майже єдиним джерелом інформації з різних питань про рідний край — його історію, природу, етнографію, культуру. Одне з важливих завдань бібліотеки — внести вагомий вклад у справу розвитку відродження національної культури. Народознавче краєзнавство знайшло своє відображення на сайті Донецької обласної бібліотеки для дітей ім. М.С. Кірова. Юні користувачі мають можливість ознайомитися із сімейними обрядами і звичаями українців.

Україна є поліетнічною державою, де сторіччями поруч проживають українці і росіяни, поляки і татари, євреї і німці ... Показати юним історію, звичаї, культурну спадщину народів-сусідів допомагають ресурси етнографічної спрямованості. Бібліотеки для дітей постійно популяризують культуру, традиції різних народів, що проживають у їх регіоні. Так, у «Бібліотеці Дружби народів» ЦБС для дітей м. Севастополя створено сайт «Дружба без границь», де розміщують свої матеріали національно-культурні товариства міста, сформовано і представлено тематичні, предметні, фактографічні бази даних: «Законодавство України по національному вопросу», «Ассоциация национально-культурных обществ Севастополя», «Народы Крыма», «Детские сайты разных народов».

Найбільш розробленою темою в комплексі краєзнавчої діяльності бібліотек для дітей є літературне краєзнавство. Матеріали, представлені в розділах «Дитячі письменники Чернігівщини», «Львівські письменники — дітям», «Твори для дітей житомирських авторів», різнобічно розкривають літературне багатство краю, дають можливість для інтелектуального і естетичного розвитку дитини. Юним користувачам, учителям, вихователям, бібліотекарям і всім, хто цікавиться літературною спадщиною краю, надаються ґрунтовні методико-бібліографічні матеріали про творчість О. Духновича, Г. Малик і В. Ладичця (Закарпатська обласна бібліотека для дітей і юнацтва), М. Пономаренка і В. Шевчука (Житомирська ОДБ), Н. Петренка та І. Малковича (Львівська ОДБ). Популярністю користуються біобібліографічні міні-довідники «Нузет Умеров» (Кримська республіканська бібліотека для дітей) і «Літературная Николаевщина» (ЦБС для дітей м. Миколаєва). Творчість літераторів Херсонської області представлено повними текстами творів у електронній бібліотеці «Малючок-Степовичок і Со», серіями бібліографічних посібників «Літературно-краєзнавчі студії» і «Херсонські письменники — дітям», публікаціями вчених-краєзнавців. Відвідувачам сайту Дніпропетровської міської ЦБС обов'язково сподобаються вірші, казки, загадки із серії книг «Чарівна книжечка» письменників-класиків і дніпропетровських авторів в оформленні художників-земляків. Електронні версії книг севастопольських авторів В. Фролової, С. Матишевої, Л. Пшеніної, Л. Матвєєвої з задоволенням читають усі відвідувачі сайту ЦДБ м. Севастополя.

Поки ще не досить знайшов своє відображення на сайтах дитячих бібліотек України краєзнавчий довідково-бібліографічний апарат, що є базою для популяризації краєзнавчого фонду. Лише база даних «Черкащина» і електронні каталоги Херсонської ОДБ та ЦДБ м. Севастополя представляють віртуальним користувачам коло існуючих краєзнавчих матеріалів своїх бібліотек. Значною допомогою користувачам бібліотек стали фактографічні бази «Інформація про навчальні заклади м. Житомира» (Житомирська ОДБ), «Навчальні заклади Оболонського району» (бібліотека-філія для дітей ЦБС Оболонського р-на м. Києва). Гарним доповненням до довідкового апарату є веббіографічні списки, що допомагають орієнтуватися в місцевих ресурсах глобальної мережі: «Виртуальний Краматорск», «Місто Лева в Інтернеті»,

«Краєзнавство для школярів і вчителів: Херсонщина в мережі». Так що трансформація краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату — переклад традиційних краєзнавчих каталогів у електронну форму, ведення краєзнавчих бібліографічних БД, розробка навігаторів по краєзнавчим Інтернет-ресурсам — це стратегічний напрям розвитку сайтів дитячих бібліотек.

Створенню позитивного іміджу бібліотек, звичайно ж, допомагає розміщення на сайтах творчих робіт дітей. Усі бібліотеки намагаються якнайкраще ознайомити відвідувачів зі здобутками майбутніх поетів, художників, майстрів мистецтв, якими буде пишатися край. Дитяча творчість розкрита в розділах «Творчість наших читачів» (Закарпатська обласна бібліотека для дітей і юнацтва), «Дитячий літературний альманах «Пегасик» (Чернігівська ОДБ), «Проба пера» (Луганська ОДБ), «Світ захоплень наших читачів» (Каланчацька центральна дитяча бібліотека Херсонської області). Вивченню історії краю, його традицій сприяє і робота краєзнавчих клубів, створених у бібліотеках, а їх популяризації допомагають Інтернет-сторінки, які містять програми роботи клубів та інформацію про діяльність. Одержавши інформацію на сайтах своїх регіональних бібліотек, юні мешканці Львова стають активними членами літературно-мистецького центру «Пектораль» (ЦБС для дітей м. Львова), а харків'яни — слухачами краєзнавчої вітальні «Харківщина гостинна».

На регіональних сайтах можна знайти багато корисної і потрібної інформації з організації краєзнавчої роботи дитячих бібліотек. Бібліотекарі-практики мають можливість ознайомитися з цільовою комплексною програмою «Земле моя — моя історія жива», розробленою Донецькою ОДБ, з цільовою міні-програмою «Джерела краєзнавства» Харківської ОДБ. Обласні бібліотеки, виконуючи функцію головної бібліотеки області з обслуговування дитячого населення, надають інформацію про бібліотеки свого регіону. Розділ «Дитячі бібліотеки Херсонщини» (Херсонська ОДБ) містить цікаві дані про бібліотеки та інформаційні ресурси ряду центральних дитячих бібліотек області. Не менш інформаційно цінний і насичений розділ сайту Кримської державної бібліотеки для дітей ім. С. Орлова «Дитячі бібліотеки Криму». Бахчисарайська районна дитяча бібліотека представляє унікальну збірку «Жить, чтобы оставить след», яка висвітлює роботу бібліотеки і була представлена на районний конкурс з краєзнавства; Євпаторійська ЦБС розмістила «Сказ о сестрицах, детских библиотеках «евпаторячьих», що розповідає про бібліотечне обслуговування дітей міста.

Не забувають бібліотеки висвітити й такий важливий напрям своєї діяльності, як спільна робота з засобами масової інформації. На сайтах центральної дитячої бібліотеки м. Миколаєва та Чернігівської ОДБ ім. М. Островського можна ознайомитися з публікаціями місцевої преси про роботу бібліотек, основними радіо- та телепередачами, які проводяться бібліотеками і висвітлюють їх діяльність. Своєрідне краєзнавче «навантаження» несе і саме оформлення сайтів. Кожна дитяча бібліотека прагне використовувати елементи, характерні для конкретно взятого регіону.

Аналіз краєзнавчої інформації на сайтах бібліотек України для дітей показав, що в умовах глобальної інформатизації вони залишаються центрами краєзнавства, які вважають поширення краєзнавчих знань пріоритетним напрямом своєї діяльності. Сподіваємося, що представлена мобільна, гнучка, здатна до модифікації краєзнавча інформація стане гідним внеском у реалізацію державних програм: «Програму розвитку краєзнавства на період до 2010 року» [1], прийняту Кабінетом Міністрів України у 2002 р.; Міжгалузеву програму «Пізнай свою країну» [2], виконання якої передбачено у 2007-2012 рр. Міністерством культури і туризму України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту України, Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.

1. Про затвердження Міжгалузевої програми «Пізнай свою країну» на 2007-2012 роки: наказ Міністерства культури і туризму України ; Міністерства освіти і науки України ; Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту України ; Державного комітету телебачення та радіомовлення України // <http://www.tourism.gov.ua/catalog/docs/00000269.rtf>.

2. Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року : затв. пост. Кабінету Міністрів України від 10 черв. 2002 р. № 789 // Офіц. Вісн. України. — 2002. — № 5. — С. 4-6.